

BUJDOSÓ ISTVÁN

AZ UNGVÁRI DRUGETH GIMNÁZIUM TÖRTÉNETE*

(A XIX. SZÁZAD MÁSODIK FELÉTŐL AZ 1945-ÖS FELSZÁMOLÁSIG)

Az 1870-es évek közepétől a tanulók száma az Ungvári Királyi Katolikus Főgimnáziumban igen megszorodott, szükség lett volna egy tágasabb épületre, hogy a diákok megfelelő körülmények között tanulhassanak. 1876-ban a királyi törvényszéket Beregszászba helyezték át, ennek köszönhetően megüresedett a magyar királyi kincstári épület, amit a gimnázium rendelkezésére bocsátottak. 1883-ban Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi királyi miniszter felhívást intézett a tanintézmény igazgatójához, Seiber Edéhez, melyben tájékoztatta, hogy szükségesnek tartja egy új épület megépítését, az egyre növekvő diákság miatt. A vallás- és közoktatásügyi miniszter által kiküldött műépítész júliusban megérkezett Ungvárra, hogy kidolgozza az épület tervét és a költségvetést. Az új oktatási létesítmény költségét 228.164 ezer forintban állapította meg. A munkálatokat sajnos nem tudták elkezdeni, mert a telekért, melyre a gimnáziumot építették volna nagyon magas árat kértek. Ennek következtében az építkezést csaknem tíz évre elodázták.¹

1888. december 21-én az Ung városában tartott képviselői közgyűlésen Reismam Bertalan képviselő tag kérte a közgyűlést, hogy tegyen felterjesztést a vallási- és közoktatásügyi miniszterhez egy új tanintézet felépítése iránt. A képviselet ezt egyhangúan elfogadta. Gróf Csáky Albin közoktatásügyi miniszter 1889 decemberében viszont arra kérte Ung vármegye közönségét (közgyűlés), hogy a tervbe vett épület költségeihez 50 ezer forinttal járuljanak hozzá. A városi képviselet 1889. szeptember 13-án tartott gyűlésén Hódoly László gimnáziumi igazgató arról számolt be, hogy a kormány a gimnázium építését halaszthatatlannak tartja, viszont a kiválasztott hely vételárát magasnak találja, amiért az építkezés függőben is maradhat. Továbbá azt ajánlotta, hogy a képviselőtestület építkezési helységül a kormánynak vagy a Széna-teret vagy pedig a nagyhid melletti Új-teret ajánlja fel. Ha ezt a javaslatot a testület nem fogadja el, legalább 5000 forinttal járuljon hozzá a szük-

séges hely megszerzéséhez. Az 1890. február 12-én tartott képviselői közgyűlésen megtárgyalták a vallás- és közoktatásügyi miniszter leiratát, melyben értesíti Ung vármegye és a város lakosságát, hogy Ungváron új gimnáziumot kíván építeni. Azonban elvárja a vármegye és Ungvár lakosaitól, hogy 50 000 forinttal hozzájáruljanak az építkezéshez. Ung vármegye alispánja ezzel az ügygel kapcsolatban összehívott egy értekezletet és megválasztottak egy tíztagú testületet, melynek az volt a feladata, hogy a vármegye törvényhatósági bizottságának jelentést tegyen a gimnázium számára kijelölt hely, valamint a hozzájárulási mód és arány iránt.

Fincicky Mihály polgármester, mielőtt összehívta volna a városi képviselőtestületet, megkérte a jogügyi és pénzügyi bizottságot, hogy tegyék meg javaslatukat a gimnázium kérdésével kapcsolatban. Azt proponálták, hogy a város a vármegye által az építkezésre megajánlott összeghez egyharmad részben járuljon hozzá, és tartsa fent magának a jogot az építendő tanintézmény helyének a kijelölésében. Mindemellert szorgalmazták, hogy a polgármester elnöke alatt álljon fel szintén egy testület, melynek tagjai: Hampel János, dr. Spiczter Sándor, Mocsáry Géza, Lipcsy József, Seidler Lipót, dr. Weinberger Salamon, dr. Preusz Adolf, Nehrebecky György és Farkas Ferenc. Ennek és az alispán által kezdeményezett tíztagú bizottságnak a feladata volt, hogy közösen jelentést tegyenek a hozzájárulási összeg és a hely megállapításának ügyében a városi képviselőtestületnek, ezen kívül egy határozati javaslatot is be kellett nyújtaniuk. E határozat meghozatala után a vallás- és közoktatásügyi miniszter elküldte megbízottjait, hogy a vármegye és a város vezetőivel megállapítsa az új gimnázium helyét.²

A miniszteri tanácsot dr. Klamarik János vezette, aki Hódoly Lászlónak minden észrevételét és kérelmét figyelembe vette, s az ügynek lelkes támogatója volt. 1891 áprilisában Klamarik János, Bercik Gyula miniszteri főmérnök és a város által kiküldött urak Török József főispán, Kende Péter alispán, Rónay Antal királyi főerdőtanácsos, Hódoly László gimnáziumi igazgató, Tabódy Jenő megyei főjegyző, Tihanyi Domokos királyi tanfelügyelő, Markos György, Orosz Mihály a városi képviselőtestület tagjai, Fincicky Mihály polgármester, Vajna Lajos, a királyi építészeti hivatal kiküldötte megsemmisítették a tanoda számára ajánlott helyeket. A helyszíni szemle után a bizottság három telket javasolt. Elsősorban a Savanyúvíz melletti telket tartották a legalkalmasabbnak, másodsorban a városháza által elfoglalt területet, harmadsorban a nagyutcai négy házból álló csoporttelket jelölték ki.³

Az ügyet 1891. április 22-én tárgyalták, dr. Klamarik János miniszteri

tanácsos elnöklete alatt. A miniszteri tanácsos Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter nevében azt kérte, hogy a város és a megye által felajánlott 25 000 forintot, melyet a gimnázium építésére szánnak, emeljék fel 50 000 forintra, arra apellálva, hogy ilyen hozzájárulás mellett az iskola nem hozható létre anélkül, hogy a tanulmányi alapot meg ne terhelnék. Erre Kende Péter alispán a vallás- és közoktatásügyi miniszter óhajával szemben kijelentette, hogy sem a vármegye, sem pedig Ungvár nem rendelkezik megfelelő pénzügyi alappal, hogy ilyen összeget a gimnázium építésére bocsásson, és a 25 000 forintot is csak kölcsön útján tudják beszerezni. Bármennyire is szeretnék, hogy megfelelő épülete legyen az ungvári gimnáziumnak, a fent említett okok miatt ezt nem tudják vállalni. Ennél fogva nincs kilátás arra, hogy 25 ezer forintnál magasabb összeggel támogassák az építkezést.

Az 1892. február 23-án tartott képviseleti közgyűlésen Fincicky Mihály polgármester bejelentette, hogy a város és a vármegye együttes ajánlatát, vagyis az új gimnázium céljaira megfelelő területnek a megvásárlását mind a belügyminiszter, mind pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyta. Bejelentette továbbá, hogy a felajánlott 25 ezer forintnak a városra eső egyharmad része 8400 forint. Mivel az építkezés a tavasz folyamán kezdetét veszi, ő a vármegye alispánjával együtt a szükséges telkeket már meg is szerezte, sőt azok árát az alispán ki is fizette. A miniszter 1892. november 23-án kelt leiratában elfogadta a Savanyúvizi épület új tervezetét és a katolikus tanulmányi alapból e célra kiutalt 161.316 forintot. Kalmarik János közbenjárására Csáky Albin miniszter a város és vármegye által felajánlott 25 ezer forintot elfogadta, mivel a miniszter ezelőtt még azt kívánta, hogy a megszerzett szénatéri terület (Drugeth tér) alapozásához szükséges beton költségekhez a vármegye és Ungvár városa 24-26 ezer forinttal járuljon hozzá.

A képviselet 25/1892. számú határozatával ellenben kimondta, hogy újabb áldozattal nem járulhat az iskola építéséhez, mert vagyontalan és már pótdóval járult így is az építkezési költségekhez. 1893. június 10-én tartott képviseleti közgyűlésen Zoltsák János képviseleti tag azonnali intézkedést kért a gimnáziumi épület ügyében. Kihangsúlyozta, hogy Ung vármegye és a város a megfelelő telkeket megvette, s abban a reményben, hogy az építkezés még 1892-ben kezdetét veszi, a megvásárolt telkeken a házakat lebontotta, ennek ellenére az építés mégsem vette kezdetét. A képviselőtestület elfogadta a sürgősségi indítványt és elhatározta, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez feliratot intéz. Ennek az indítványnak meg volt a hatása, mert az építkezéshez már 1893 júniusában hozzá fogtak.⁴

1893 júniusának végén megkezdték a földmunkálatokat, augusztus 24-én a betonozást, szeptember 20-án pedig a falak építését. 1894 júliusában a kétemeletes épületet befedték. Egy ideig épült az igazgatói lakás és a tornaterem is. A gimnázium 1895 nyarára jobbra elkészült és belsőleg is felszerelték. A tanári kar a sürgető szükségnek engedve az 1895/96-os tanévet az új épületben kezdte meg. 1895. szeptember 1-én a diákság a tanári kar kíséretében az újonnan épített tanoda tornatermébe vonult, ahol Hódoly László igazgató megnyitotta a tanévet. 1867-től 1918-ig a magyar nyelv volt a domináns a gimnáziumban.

Az 1900-as évekig a tanoda történetében meghatározó események nem történtek, 1910-ben azonban a gimnázium elvesztette egyik legodaadóbb tanárát: Horostsák Gyulát.⁵ Ugyanebben az évben hunyt el Heverdle Ferenc, a gimnázium rajztanára, aki harminc éven át oktatta az iskola diákjait. Horostsák Gyula helyébe a vallás- és közoktatásügyi minisztérium Lepsényi István gyakorló tanárjelöltet nevezte ki.⁶ A beiratkozások a következő tanévre a folyó év június 30. és július 1. között lettek lebonyolítva. A beiratkozásokat azért sürgették, mert az 1890. június 3-án kiadott 25/744. számú rendelet értelmében a gimnázium egy-egy osztályába 60-nál több tanulót nem lehet felvenni. A tanulók 10 korona felvételi díjat voltak kötelesek fizetni. Az egész évi tandíjat 60 koronában állapították meg, amit négy részletben lehetett törleszteni. A tandíj alóli felmentés az intézet igazgatójának a hatáskörébe tartozott.⁷

1913-ban ünnepelte a gimnázium fennállásának háromszázadik évfordulóját. Sajnos ebben az évben hunyt el az intézet egyik volt tanára, a nyugalmazott Sirokai Albert, s egy évvel később távozott az élők sorából Hampel János kanonok, nyugalmazott főgimnáziumi római katolikus hittanár.⁸ Az 1913-14. iskolai évben a tanári karban egyéb változás nem történt. 1913. szeptember 21-én tartotta alakuló ülését a Dayka-önképzőkör, mely a kultúra és irodalom ápolását tűzte ki fő céljául.⁹ 1914-ben a négy alsó osztályba jelentkezők száma meghaladta az egy-egy osztályokba felvehető tanulók maximális létszámát, ezért ezen osztályok mellett párhuzamos osztályok nyíltak. A gimnázium osztályainak száma ebben az évben is 12 volt. 1917-ig a főgimnázium életében számottevő változások nem mentek végbe. 1918 szeptember-októberében az intézetben az előző években kidolgozott rendszer szerint folyt az oktatás, nem lévén tekintettel a háborúra.¹⁰

A kellemetlenségek 1918 novemberében kezdődtek, amikor újból felmerültek a nyelvi kérdés problémái. A kezdeményezők a november 4-én Ungváron, Huszton megalakult Ruszin Nemzeti Tanács tagjai voltak. Az

1919-es év nehézségekkel volt tele úgy a gimnazisták, mint a tanári testület számára. 1919 áprilisában a tanítás az internátus épületében folyt, mivel a gimnázium főépülete hadi szükségletekre lett átadva.¹¹

1920. június 4-én Magyarország aláírta az I. világháborút lezáró békeszerződést, melynek értelmében Csehszlovákia megkapta Északkelet-Magyarország négy vármegyéjének (Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros) döntő részét és egész Észak-Magyarországot. A szerződés tehát elszakításra ítélte a döntően magyar lakta területeket is a nemzetiségi területek mellett.¹² A fent említett négy vármegye Podkarpadska Rus néven 1920. február 29-én lett a Csehszlovák állam része Masaryk azon ígéretével, hogy a terület megkapja az amerikai ruszinok által megszavazott autonómiát.¹³ Az 1919. október 13-i rendelet alapján a Podkarpadska Rus magyar tanárait – többek között az ungvári gimnázium tanárait – elengedték az állásukból, mivel azok nem voltak hajlandók esküt tenni a Csehszlovák állam hűséges szolgálatára. Ez nagy hatással volt az intézet tantestületére és a diákságra. Az 1919. november 4-i 459-es rendelet alapján az Ungvári Királyi Katolikus Főgimnáziumot „Ungvári nemzeti ruszin reál-gimnáziummá” nevezték át, majd államosították. Az oktatási nyelv a ruszin lett. Azon tanulók számára, kik nem bírták az említett nyelvet, kéthónapos képzéseket szerveztek, ám a diákság túlnyomó többsége nem volt hajlandó tanulni a ruszin gimnáziumban. A tanoda igazgatósága a helyi magyar közösségek nyomására 1920 februárjának végén kénytelen volt magyar nyelvű osztályt nyitni a nyolcadikosok számára, majd március végén a hetedik osztály is megnyílt, ahol az oktatás magyar nyelven folyt. Az 1920-1923 közötti időszakban az első három osztály kétnyelvű osztályként működött, az 1922/23-as tanévben pedig parallel cseh osztályok nyíltak. 1921. február 1-től a gimnazisták számára állami bentlakásos iskola nyílt, melynek havi költségvetése 50-től 200 cseh koronáig terjedt.¹⁴

Az egykori ungvári (magyar és ruszin tagozatú) gimnázium az első bécsi döntésig önálló ruszin reál-gimnáziumként működött. Ezzel egy épületben volt, de külön vezetéssel rendelkezett a csehszlovák reál-gimnázium. Az 1938/39-es évben szeptember 5-én volt a tanévnyitó ünnepség és másnap meg is kezdődött a tanítás. 1938. szeptember 24-én, az általános csehszlovák mozgósítás napján a gimnázium épületét katonai beszállásolásra lefoglalták. A tanintézet október 4-éig működött ideiglenes kaszárnyaként. Bródy András, az autonóm ruszin kormány miniszterelnöke 1938. október 19-én megbízta Szulincsák Lászlót az ungvári iskolai ügyosztály vezetésével, ezért a gimnázium ideiglenes igazgatója Petrusz István lett. November

1-én felsőbb parancsra a teljes ruszin ifjúsági könyvtárat elszállították a tanintézetből. A tanítás november 2-áig tartott.¹⁵ Az 1938. november 2-i első bécsi döntés értelmében Magyarország visszakapta Kárpátaljának azon délnyugati síkvidéki sávját, ahol a magyar lakosság zöme élt, ideértve Ungvárt, Munkácsot és Beregszászt is.¹⁶ Kárpátalja közel húsz év után ismét az anyaországhoz tartozott.

Ekkor lehetőség nyílt a magyar tannyelvű oktatás felújítására. A gimnázium igazgatói állásába visszatért Szulincsák László. Az ungvári katonai parancsnokság a helybeli Magyar Nemzeti Tanács ajánlatára megbízta Antal Miklós pápai kamarást a főigazgatói teendők Ungvár város és az ungvári járás területén való ideiglenes elvégzésével. Közreműködésével meg is kezdte a működését az ungvári magyar gimnázium ruszin tannyelvű párhuzamos osztályokkal. Megkezdődött a város és a környék magyar nyelvű tanulóinak átiratkozása a volt ruszin és cseh tagozatból a magyar gimnáziumba. A beiratkozás november 14-én és 15-én volt. A megnyitó ünnepséget november 16-án tartották meg, másnap megkezdődött az új osztályokban a tanítás a megmaradt tanárokkal, ideiglenes helyi tanterv szerint. December 10-én a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi minisztérium képviselőjében vette át a gimnázium irányítását vitéz Besseney Lajos nyugalmazott debreceni tankerületi királyi főigazgató. Részletesen megadta a tanítástervi utasításokat, majd megérkeztek az új tanárok. Az első félév február 28-án ért véget.¹⁷ Több anyaországi gimnázium adományozott tankönyveket, szemléltetőket, térképeket az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium részére. A második félév március másodikán kezdődött. Még ebben a hónapban hivatalos látogatást tett az intézetben Besseney Lajos nyugalmazott tankerületi királyi főigazgató. 1939. május 14-én Ungvárra érkezett a Szent Jobb, ennek tiszteletére a gimnázium egész tanári testülete és diáksága részt vett az ünnepségen. Május 20-án volt a 8. osztályosok ballagása.¹⁸ Amikor az első bécsi döntés után felszámolták az állami ruszin reálgimnáziumot, a tanulók a perecsenyi állami ruszin gimnáziumban folytatták középiskolai tanulmányaikat. 1939 márciusában ezek a növendékek ismét jelentkeztek felvételre az ungvári gimnáziumba. Ezeknek a tanulóknak a magyar vallás- és közoktatásügyi minisztérium engedélyével a gimnáziumban a délutáni I.-VIII. osztály részére ruszin tanítá nyelvű tanfolyamot nyitottak.¹⁹

1939-ben a gimnázium volt diákjai megalakították a Drugeth Gimnázium Öregdiákjainak Szövetségét. Az ország minden területéről érkeztek a

gimnázium volt tanulói Ungvár városába, akik június 28-án gyűltek össze a Korona-szálló kerthelyiségében. A szövetség közgyűlésén elfogadták a szervezet alapszabályzatát, megválasztották a közgyűlés tisztikarát és a vezetőket. A szövetség arra törekedett, hogy az elkövetkezendő években több és több segínyt, jutalmat adhasson az arra érdemes és jó előmenetelű diákok támogatására.²⁰ 1939. szeptember 1-től ismét a kassai tankerületi királyi főigazgatósághoz tartozott az Ungvári Gimnázium.²¹ Az 1939/40. iskolai év szeptember 9-én kezdődött az ünnepélyes évnnyitással a gimnázium udvarán. 1940. január 12-17. között a tanulást főigazgatósági rendeletre be-szüntették a nagy hideg és a hóviharak miatt. A közlekedés is szünetelt, ennek következtében a vidéki tanulók nem tudtak megjelenni az órákon. A növendékek 25%-a hiányzott. A téli szünidőt a tűzifahiány miatt a tisztifőorvos a ragályos betegségek elkerülése érdekében meghosszabbította. Ebben az iskolaévben akadályozta a megállapított tanmenet betartását az árvizek gyakorisága is, melynek következtében sokszor napokon át hiányoztak a vidéki tanulók. Ami a tanulók számát illeti, az 1938/39. iskolai évre 393 fiú és 290 leány, összesen 883 fiatal iratkozott be. Ezen adatok szerint a gimnázium Magyarország egyik legnépesebb intézete lett. Az 1939/40. tanévre 1283 tanuló iratkozott be, de ezek közül csak 1178 diákot vettek fel az iskolába. A növendékek közül 345-en jártak be vidékről. A tanári testület a múlthoz és a magyar jövő követelményeihez híven az intézet legfontosabb feladatának a vallásos és a hazafias nevelést tartotta. Továbbra is nagy hangsúlyt fektettek a vallásos nevelésre.²²

Az 1939/40. iskolai évben a gimnáziumnak 28 osztálya volt. Mivel ennyi osztály egyszerre nem fért el az épületben, az első félévben a III.-D, IV.- A, IV.- B, IV.- D, VIII.- A osztályok, a második félévben az I.-A, I.-B, I.-C, II.-C osztályok délután tanultak. Ezt a problémát csak az iskolai év végére sikerült megoldani: a két VIII. osztály távozásával és az előadótermek felhasználásával a megmaradt 26 osztály már délelőtt tanulhatott.²³ Hivatalos látogatást tettek a gimnáziumban a tanév folyamán a következő személyek: Vitéz Ujvári Lajos tankerületi királyi hatósági főigazgató, dr. Sziklay Ferenc tanügyi tanácsos, Bassola Zoltán miniszteri titkár, Kursinszky Zsigmond pápai kamarás, Perényi Zsigmond kárpátaljai kormányzói biztos. A tanév során több változás is történt a tanári testületben. Kovai Lőrinc tanárt a nagykállói állami gimnáziumhoz helyezték át. Petrusz Istvánt a rahói állami gimnázium, Pap Ferencet a beregszászi állami gimnázium vezetésével bízták meg. Ide helyezték át Dobos Magda és Tfiám Mária tanárnőket, valamint Griga Mihály és Kondracsin László tanárokat.

Molnár Zoltán a huszti állami gimnáziumhoz került. Romisocska Verától szintén megvált az intézet. Ruzska Zsigmond református hitoktatót Magda Barna váltotta fel. Az iskolához került Gyórfy Sarolta, Zádor Dezső, Badócs István. Katonai szolgálatot teljesített több pedagógus: Barna Bálint, Hegedűs Rajnord, Kinczler Gyula, Körmendi Gyula, Merő Béla, Szabó József és dr. Szénássy Barna. Az állandó tanárhiány, a katonai szolgálat és a betegségek miatt a helyettesített tanítási órák száma júniusig elérte az 1134-et.²⁴

1940 szeptemberében megnyitották az ungvári magyar királyi leánygimnáziumot, aminek következtében a magyar tagozat leánynövendékei kiváltak az intézetből. Az ungvári magyar királyi állami gimnázium tanárai közül sokan a leánygimnáziumba lettek áthelyezve. Elhagyta az intézetet Barna Bálint, Dévényiné Fengya Katalin, Hegedűs Rajnord, Merőné Altorjai Margit, Polányi Aranka, Sirokay Zoltán, Szénássy Barna és Grigássy Mihály, akit az egri állami gimnáziumhoz helyeztek át. A hiányok pótlására a következő tanárok érkeztek: Gémesi József, Molnár János, Surányi Júlia, Túri-Kováts Péter, Környei Molnár György, Vizi Albert, Rudnay Károly, Pataky Szilveszter, Palkó István, Pellei Emil és Szák György. Betegség miatt hónapokon át nem tanított dr. Vinczéné Flórián Magda, Surányi Júlia, Kováts Miklós. Katonai szolgálat miatt hosszabb ideig távol voltak az intézettől: Kováts Miklós, Körmendy Gyula, Martin János, dr. Csendes József, Molnár János, valamint Rudnay Károly. E zavaró körülmények hatással voltak az intézet munkájának eredményességére. Állandóan tanárhiánnyal küzdöttek, egyes tantárgyakra pedig hónapokon keresztül nem volt szaktanár, így az ott dolgozó pedagógusok időnként túlságosan meglettek terhelve.²⁵

Továbbra is folytatták működésüket az ifjúsági egyesületek úgy, mint a római katolikus Mária-kongregáció, görög katolikus Mária-kongregáció, a „Soli Deo Gloria” református diákszövetség, Dayka-önképzőkör, „Bercsényi” sportkör, a „Csodaszarvas” cserkészcsapat és az Ifjúsági Segélyegyesület. Rendkívüli tárgyként oktatták a német társalgást, gyorsírást, vívást és éneket. Az írásbeli érettségi vizsgákat a folyó tanévben május 15-19. között tartották meg a VIII. – A. osztályban. Az 51 tanulóból mindössze egy érettségizett kitüntetéssel, mégpedig Juszko József.

Az 1941. május 29-én kiadott rendelet értelmében az ungvári magyar királyi állami gimnáziumot magyar és ruszin tagozatra választották ketté és külön igazgatás alá helyezték. Így lett a magyar tagozatból a Magyar Királyi Állami Drugeth Gimnázium, a ruszin tagozatból pedig a Magyar Királyi Állami Ruszin Tanítási

1. táblázat
Az érettségit tett tanulók pályaválasztása

<i>Választott pálya</i>	<i>VIII. - A.</i>	<i>VIII. - B.</i>	
		<i>fiúk</i>	<i>lányok</i>
Allatorvosi	2	3	
Gazdálkodói	1		
Gépészmérnöki	4	2	
Ipari		1	
Jogi	7	4	
Katonai	1		
Képzőművészeti	3		
Közgazdasági	2	2	1
Mérnöki	1	1	
Orvosi	1	3	2
Papi		4	
Szabad	5		
Tanári		2	1
Vegyészmérnöki	6	4	

(**Forrás:** Szulincsák László: *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1940/41. iskolai évről.* Kiadta az intézet igazgatósága.)

Nyelvű Gimnázium. Igazgatója Szulincsák László lett. Ettől az időtől kezdve az Ungvári Magyar Királyi Állami Drugeth Gimnázium élére Papp Ferenc került, aki ezt a tisztséget a gimnázium felszámolásáig meg is tartotta. A ruszin intézet a volt főreáliskola épületében nyert elhelyezést a Kálvária alján. Az osztályok is ide lettek áthelyezve, 1943. január 25-től viszont visszaköltöztek a Drugeth gimnázium helyiségeibe, mivel az intézet termeit a magyar királyi honvédség csapatai lefoglalták. 1943 áprilisában a Drugeth gimnáziumot is lefoglalták, az előadások pedig az állami leány-polgári iskolában folytak.²⁶

Az 1942/43-as tanévben a tanulók létszáma 533 fő volt. Az évi tandíj 100 pengő volt, de a jobb tanulmányi eredményeket elért tanulók, árvák, hátrányos helyzetűek tandíjkedvezményben részesültek, sőt 32 fő térítésmentesen tanulhatott.

1944. március 19-én a német csapatok megszállták Magyarországot,²⁷ s ez jelentősen megzavarta az oktatást. A gimnázium tantermeit többször használták fel a német és magyar katonák elszállásolására. 1944-ben az utolsó tanítási nap március 31-én volt, s az évfárá szentmise április 5-én lett megtartva.

Kárpátalja hányattatása a történelem viharáiban 1944. szeptember 24-én folytatódott tovább, egy újabb korszak felé sodorva vidékünket. Ezen a napon a Tatár-hágón betört a szovjet hadsereg. Október 28-án elfoglalták Ungvárt, amivel gyakorlatilag megtörtént Kárpátalja katonai megszállása Csap kivételével, amelyet november 29-ig tartott a magyar honvédség.²⁸

A szovjet hatalom sikeresen „bekebelezte” Kárpátalját, az itt élő magyar lakosságra pedig beköszöntött a második kisebbségi korszak.²⁹ 1945-ben a szovjet vezetés államosította a tanintézeteket is, aminek áldozatául esett a több évtizeden át működő Ungvári Magyar Királyi Állami Drugeth Főgimnázium is.

1. függelék

Az ungvári magyar gimnázium főigazgatói 1776-tól 1913-ig

Károlyi Antal	1776-1782
Haller József	1782-1785
Péchy Gábor	1785-1786
Török Lajos	1786-1796
Sahlhausen Mór	1796-1811
Szuhányi Ferenc	1812-1824
Udránszky Dániel	1826-1836
Richter Alajos	1836-1849
Marczényi Mátyás	Nincs adat -1850
Plath János	Nincs adat -1851
Nyirák Ignác	1852-1858
Schmiedt Szörény	1858-1861
Marovits Márton	1862-1865
Demkő Imre	1865-1866
Juhász Norbert	1866-1887
Szeiber Ede	1887-1906
Dr. Mázy Engelbert	1906-1913

(Blanár Ödön: *Az Ungvári Királyi Kathólikus Főgimnázium háromszázados története 1613-1913*. Ungvár, 1913.)

2. függelék

Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium tanári karának névsora és képesítése 1938-1944 között

Dr. Szulincsák László	Magyar nyelv, történelem
Abrakovics József	Mennyiségtan, ábrázoló mértan
Antalovszky László	Ruszin nyelv, történelem
Antal Miklós	Latin nyelv, történelem
Árchy József	Ruszin és német nyelv
Barna Bálint	Magyar és latin nyelv
Boksay Emil	Hit- és erkölcsstan
Boksay József	Rajz, ábrázoló mértan
Cséke Miklós	Magyar és francia nyelv
Dr. Bujaló Bernát	Hit- és erkölcsstan
Dr. Csendes József	Számтан, fizika
Décsey Ferenc	Testnevelés tanár
Dévényi József	Testnevelés tanár
Endrédy György	Rajz
Dr. Fehér Ede	Magyar és francia nyelv, történelem
Fengya Katalin	Angol és orosz nyelv
Fodor István	Természetrajz, földrajz
Gartner Éva	Lány-testnevelés tanár
Griga Mihály	Orosz nyelv és történelem
Grigássy Mihály	Történelem, földrajz
Harcsár Miklós	Orosz és csehszlovák nyelv
Dr. Harajda János	Történelem
Hegedűs Rajnord	Magyar és német nyelv
Dr. Hrabár Nóra	Földrajz, történelem
Hrabár Sándor	Természetrajz, földrajz
Iváncsó Elek	Történelem, földrajz
Járányi Línusz	Magyar és latin nyelv
Kara Mihály	Magyar és latin nyelv
Kinczler Gyula	Latin és görög nyelv
Kolompár Mihály	Magyar és latin nyelv
Kondracsin László	Francia és orosz nyelv
Kovai Lőrinc	Történelem, földrajz
Kováts Miklós	Történelem, földrajz
Körmendy Gyula	Magyar és latin nyelv

Környei Molnár György	Latin, francia és olasz nyelv
Krajnyanica László	Orosz nyelv és testnevelés
Legány Lenke	Testnevelés tanár
Lukovics Antal	Latin és görög nyelv
Magda Barnabás	Hít- és erkölcsstan
Martin János	Vegytan, számtan
Márkus Sándor	Mennyiségtan, ábrázoló mértan
Merő Béla	Természettan, vegytan
Merőné Altorjai Margit	Testnevelés tanár
Molnár János	Latin és német nyelv
Dr. Molnár Zoltán	Természetráajz, földrajz
dr. Molnár Zoltán	Természetráajz, földrajz
Moncsák Irén	Német és francia nyelv
Palkó István	Latin és magyar nyelv
Papp Ferenc	Számtan, természettan
Pataki Szilveszter	Német és francia nyelv
Pellei Emil	Mennyiségtan, természettan
Petrusz István	Számtan, természettan
Polányi Aranka	Történelem, földrajz
Puskás László	Hít- és erkölcsstan
Rónai János	Magyar és latin nyelv
Rudnay Károly	Latin és francia nyelv
Scheffer Miklós	Magyar és francia nyelv
Sirokay Zoltán	Latin nyelv, történelem
Stefurovszky István	Német nyelv, bölcsészet
Dr. Szabó József	Magyar és német nyelv
Szák György	Latin és orosz nyelv
Dr. Szénássy D. Barna	Számtan, természettan
Stefurovszky István	Német nyelv és bölcsélet
Szimkó Elemér	Orosz és csehszlovák nyelv
Szmetana Péter Emil	Latin és görög nyelv
Szokol Emil	Számtan, természettan
Tatinec Gabriella	Latin és orosz nyelv
Thám Mária	Orosz és francia nyelv
Túri- Kováts Péter	Magyar nyelv és történelem
Vajdaffy Géza	Természetráajz, földrajz
Vizi Albert	Magyar és német nyelv

(Forrás: Szulincsak László: *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1938/39. iskolai évről*; *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1939/40. iskolai évről*; *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1940/41. iskolai évről*; *Az ungvári magyar királyi állami ruszin tanítási nyelvű gimnázium évkönyve az 1941-42. iskolai évről*; *Az ungvári magyar királyi állami ruszin tanítási nyelvű gimnázium évkönyve az 1942-43. iskolai évről*.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

PUBLIKÁLATLAN FORRÁSOK

1. KÁRPÁTALJAI TERÜLETI ÁLLAMI LEVÉLTÁR. Fond 7, op. 6. od. zb. 969. Ungvári alispánság, Ungvár városa. Az Ungvári Gimnázium megépítéséről szóló akta kezdve 1890. január 14-től, befejezve 1895. december 18-ig. 1-255 oldalon.
2. KÁRPÁTALJAI TERÜLETI ÁLLAMI LEVÉLTÁR. Fond 4., op. 15. od. zb. 509. Ung megye főispánjának iratai. Ófelsége királyi rendelete a gimnázium épületének tatarozásról és számlák a tatarozás költségeihez az 1777. évben. 1-12 oldalon.
3. KÁRPÁTALJAI TERÜLETI ÁLLAMI LEVÉLTÁR. Fond 4., op. 2. od. zb. 447. Ung megye főispánjának iratai. Drugeth János birtokállagának felmérését ellenőrző bizottság jegyzőkönyve. 1-28 oldalon.

PUBLIKÁLT FORRÁSOK

1. *Az Ungvári Királyi Katolikus Főgimnázium értesítője az 1910/11. iskolai évről*. Ungvár, 1911. Szerkesztette: ROMÁNECZ MIHÁLY IG.
2. *Az Ungvári Királyi Katolikus Főgimnázium értesítője az 1913/14. iskolai évről*. Ungvár, 1914. Szerkesztette: ROMÁNECZ MIHÁLY IG.
3. *Az Ungvári Királyi Katolikus Főgimnázium értesítője az 1917-18. iskolai évről*. Ungvár, 1918. Szerkesztette: ROMÁNECZ MIHÁLY IG.
4. *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1938/39. iskolai évről*. Szerkesztette: SZULINCSÁK LÁSZLÓ IG.
5. *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1939/40. iskolai évről*. Szerkesztette: SZULINCSÁK LÁSZLÓ IG.
6. *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1940/41. iskolai évről*. Szerkesztette: SZULINCSÁK LÁSZLÓ IG.
7. *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1941/42. iskolai évről*. Szerkesztette: PAPP FERENC IG.
8. *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1942/43. iskolai évről*. Szerkesztette: PAPP FERENC IG.
9. *Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1943/44. iskolai évről*. Szerkesztette: PAPP FERENC IG.
10. *Az ungvári magyar királyi állami ruszin tanítási nyelvű gimnázium évkönyve az*

1941-42. iskolai évről. Ungvár, 1942. Szerkesztette: SZULINCÁS LÁSZLÓ IG.

11. Az ungvári magyar királyi állami ruszin tanítási nyelvű gimnázium évkönyve az 1942-43. iskolai évről. Ungvár, 1943. Szerkesztette: SZULINCÁS LÁSZLÓ IG.

12. Az ungvári magyar királyi állami ruszin tanítási nyelvű gimnázium évkönyve az 1943-44. iskolai évről. Ungvár, 1944. Szerkesztette: SZULINCÁS LÁSZLÓ IG.

SZAKMUNKÁK

1. ВИСІЦЬКА, ТАМІЛА: *Три сходінки до самоствердження*. Ужгород. Ліра, 2006.
2. ABA JÓZSEF, BERKES ZOLTÁN, CHOMA DEZSŐ, CSOMÁR ZOLTÁN, HODINKA ANTAL: *Homonnai Drugeth János írásai Ung megyéről*. Mandátum Kiadó, Hatodik Síp Alapítvány. Beregszász-Budapest, 1998.
3. BLANÁR ÖDÖN: *Az Ungvári Királyi Kathólikus Főgimnázium háromszázados története 1613-1913*. Ungvár, 1913.
4. BOTLIK JÓZSEF: *Közigazgatás és nemzetiségpolitika Kárpátalján. I. kötet. Magyarok, ruszinok, csehek és ukránok. 1918-45*. Imi Print Kft, Nyíregyháza, 2005.
5. BOTLIK JÓZSEF: *Egestas Subcarpathica. Adalékok az Északkeleti-Felvidék és Kárpátalja XIX-XX. századi történetéhez*. Hatodik Síp Alapítvány, Budapest, 2000.
6. FINCICKY MIHÁLY: *Polgármesteri jelentések Ung város közállapotáról*. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség. Ungvár, 2001.
7. ROMSICS IGNÁC: *A 20. század rövid története*. Rubicon-Ház Budapest, 2007.
8. ROMSICS IGNÁC: *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó. Budapest, 2003.
9. VERÉDY KÁROLY: *Pedagógiai Encyclopaedia. A neveléstudomány szótára*. Athenaeum R. Társulat Kiadása. Budapest, 1886.
10. ZSELICZKY BÉLA: *Kárpátalja a cseh és szovjet politika érdekerében 1920-1945*. Napvilág Kiadó, Budapest, 1998.

JEGYZETEK

* A tanulmány előzményét az Együtt 2011/3. számában közöltük.

¹ Blanár Ödön: *Az Ungvári Királyi Kathólikus Főgimnázium háromszázados története 1613-1913*. Ungvár, 1913. 175-178. o. (a továbbiakban: Blanár 1913).

² Fincicky Mihály: *Polgármesteri jelentések Ung város közállapotáról*. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Ungvár, 2001. 128-131. o. (a továbbiakban: Fincicky 2001.)

³ U.o. 132-133. o.

⁴ Kárpátaljai területi Állami Levéltár. Fond 7. op. 6. od.zb. 969. Ungvári alispánság, Ungvár városa. Az ungvári gimnázium megépítéséről szóló akta kezdve: 1890. január 14., befejezve: 1895. december 18. 1-255 oldalon.

⁵ Románecz Mihály: *Az Ungvári Királyi Katolikus Főgimnázium értesítője az 1910-11. iskolai évről*. Ungvár, 1911. 5.-6. o.

⁶ Uo. 102. o.

⁷ Uo. 166-167. o.

⁸ Románecz Mihály: *Az Ungvári Királyi Katolikus Főgimnázium értesítője az 1913-14. iskolai évről*. Ungvár, 1914. 14-15. o. (a továbbiakban: Romanecz 1914)

- ⁹ Románecz, 1914. 31. o.
- ¹⁰ Románecz Mihály: Az Ungvári Királyi Katolikus Főgimnázium értesítője az 1917-18. iskolai évről. Ungvár, 1918.
- ¹¹ Висіцька, 2006, 108. o.
- ¹² Romsics Ignác: A 20. század rövid története. Rubicon-Ház Bt., 2007. 197. o. (a továbbiakban: Romsics 2007)
- ¹³ Zseliczky Béla: Kárpátalja a cseh és szovjet politika érdekerében 1920-1945. Napvilág Kiadó, Budapest, 1998. 29-30. o. (a továbbiakban: Zseliczky 1998)
- ¹⁴ Висіцька, 2006, 108-109. o.
- ¹⁵ Szulincsák László: Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1938/39. iskolai évről. 5. o.
- ¹⁶ Zseliczky, 1998, 41. o.
- ¹⁷ Szulincsák László: Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1938/39. iskolai évről. 6-8.o.
- ¹⁸ Uo. 13. o.
- ¹⁹ Uo. 18. o.
- ²⁰ Szulincsák László: Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1939/40. iskolai évről. Kiadta az intézet igazgatósága. 10-13. o.
- ²¹ Uo. 49. o.
- ²² Szulincsák László: Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1939/40. iskolai évről. Kiadta az intézet igazgatósága. 23-24. o.
- ²³ Uo. 47. o.
- ²⁴ Szulincsák László: Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1940/41. iskolai évről. Kiadta az intézet igazgatósága. 50-52. o.
- ²⁵ Szulincsák László: Az Ungvári Magyar Királyi Állami Gimnázium évkönyve az 1940/41. iskolai évről. Kiadta az intézet igazgatósága. 3-9. o.
- ²⁶ Szulincsák László: Az ungvári magyar királyi állami ruszin tanítási nyelvű gimnázium évkönyve az 1942-43. iskolai évről. Ungvár, 1943. 6. o.
- ²⁷ Romsics, 2007, 237.o.
- ²⁸ Botlik József: Egestas Subcarpathica, Budapest, Hatodik Síp alapítvány, 2000. 284. o. (a továbbiakban: Botlik 2000)